

Kiss Lívía Benita

The past, the present and the future of the economics

A közgazdaságtan múltja, jele és jövője

kiss.livia.benita@georgikon.hu

University of Pannonia, School of Management Sciences and Business Administration, Ph.D student

Bevezetés

A közgazdaságtudományt a társadalomtudományok „királynőjeként”, a legfiatalabb diszciplínaként, egyben a legrégebbi művészetként definiálta *Samuleson* és *Nordhaus* (1987) a közgazdaságtan „bibliájaként” is számon tartott prominens könyvének első bekezdésében. A közgazdaságtudomány fejlődésén végighaladva megállapíthatjuk, hogy a történetét különféle szellemi áramlatok, irányzatok együttélése jellemezte és jellemzi, kiváltképpen az utóbbi évtizedekben. Fejlődése során minden korszakának megvolt a maga uralkodó irányzata, ami háttérbe szorította az egyes alternatív irányzatokat. Ez a megállapítás jellemző napjainkban is.

Anyag és módszer

Ez a tanulmány tiszta elméleti alapokon nyugszik. Célja a közgazdaságtan múltjának, jelenének és jövőjének feltárása volt. A közgazdaságtan történetét korszakokra bontottam Arisztotelésztől napjainkig. Meghatároztam a közgazdaságtan definícióját minden egyes azonosított korszakra.

Tehát, a kutatás eredményeként meghatároztam az egyes korszakok közgazdaságtanát. A kapott eredményeket egy táblázatban összesítettem. Ebben a táblázatban felsoroltam a közgazdaságtan releváns korszakait és az egyes korszakok meghatározó közgazdászait. Végül, de nem utolsó sorban, egy-egy mondatban, kulcsszóval meghatároztam a közgazdaságtan definícióját minden egyes korszakra. Tehát a változásokra összpontosítottam.

A közgazdászok jövőre vonatkozó nézeteit is összefoglaltam. Megpróbáltam meghatározni és definiálni a jövő közgazdaságtanát e vélemények alapján.

Remélem, hogy a kutatásom hozzájárulhat a közgazdaságtan természetének megértéséhez.

Eredmények

A következőkben a közgazdaságtan fejlődéstörténetén haladok tehát végig, összpontosítva arra, hogy miként definiálták az egyes korszakok prominens közgazdászai az egyes korok „uralkodó” közgazdaságtanát.

Korai gazdaságtan

Smith (1776) A nemzetek gazdagsága című fő műve az elméleti közgazdaságtan első alapl műve és megjelenésétől tartjuk számon önálló tudományként a közgazdaságtant. Vannak azonban, akik a *Smith* 1776-os művének impressziójára kialakult diszciplínát másokhoz kötik. *Schumpeter* álláspontja szerint a *Kung Fu-ce* (Konfucius, Kr. e. 551-478.) és *Meng Tzu* (Kr. e. 372-288.) már használta a monetáris irányítás, a valutaszabályozás fogalomkörét és elméleteikben fellelhető egy átfogó gazdaságpolitikai rendszer kidolgozása is (*Deane, 1984*). *Bekker* (2000) modern közgazdasági elmélet történeti művében azon az állásponton van, hogy a közgazdaságtan,

LX.

GEORGIKON NAPOK

60th Georgikon Scientific Conference

mint tudomány kialakulásához az ókori görögökig kell visszakanyarodnunk, nevezetesen egészen Arisztotelész tanaihoz. *Polányi* (1976, p. 152.) úgy véli „*Arisztotelész fedezte fel a gazdaságot*”. A közgazdaságtant, mint tudományt Arisztotelész (Kr. e. 384-322) munkásságára lehet visszavezetni, hiszen ő nevezte el e tudományt „oikonomia”-nak. Arisztotelész Platón tanítványa volt, aki a politikaelmélet oldaláról szemlélte a gazdaságot. Arisztotelész ezzel szemben az etikát, a politikát és a közgazdaságtant a gyakorlati filozófia szegmenseinek titulálta. Azt vizsgálta, hogy milyen módon lehet elérni az ember számára a jólétet, a boldogságot, a közösségek ideális rendjét, azaz a háztartás oldaláról kiindulva vizsgálódott. Megkülönböztette az ökonómiát a krematisztikától. Szerinte az ökonómia természetes tevékenység volt, ami az élet fenntartásához szükséges termékeket állít elő. Ezzel szemben a krematisztika, ami természetellenes vagyonszerzésre irányuló tevékenység. Tiszta ökonómia nem lehetséges, mindig létrejön a krematisztika (*Sárkány, 2012*).

Említést érdemel a középkor elejének bölcselei közül Aquinói Szent Tamás (1225-1274), aki többek között skolasztikus közgazdasági gondolatokkal foglalkozott. Filozofálásai során Arisztotelész szemléletét vallási – a keresztény – tanokkal integrálta, majd egységes rendszerré kovácsolta össze a teológiát. Az őket követő középkori gondolkodók vallásos elméleti világnézetek megalapozásán munkálkodtak. Filozófiájuk alapja az ókori filozófia eszméi voltak. A gazdasági kérdések háttérbe szorultak.

Itt érdemel szót a közgazdaságtan nagyapjának nevezett *Khaldun* (1332-1406) is, akit a legnagyobb muszlim közgazdászként tartanak számon (*Oweiss, 1988; Boulakia, 1971*). Fő műve az *Al-Muqaddima*, azaz Bevezetés a történelembe (1995 [1377]), amiben megfogalmazta a kereslet-kínálat törvényét, a munkamegosztást és rámutatott a társadalmi kohézió (aszabijja) fontosságára. Ennek ellenére az iszlám közgazdaságtan kifejezés csak 1940-60-as években jelent meg.

Merkantilizmus és fiziokratizmus

A merkantilizmus a kereskedelmi politikát helyezi előtérbe. Alapelve szerint egy ország gazdagsága az exporttöbbletétől függ. Arra törekedtek, hogy a nemesfémeket az országba vonzzák, kiáramlását pedig megakadályozzák. Ennek hatására megnő az árszínvonal és a termelés, viszont csökken a kamatok szintje, amik végső soron az iparosok profitjának emelkedését vonják maguk után. A merkantilizmus jelentős mértékű állami beavatkozást hangsúlyozott. Magas behozatali vámok, a manufaktúrák támogatása segítette elő az aktív pénzügyi, majd kereskedelmi mérleget.

A fiziokratizmus a tisztán kereskedői szemléletű gazdaságpolitika – a merkantilizmus – tagadása. Alapelvei szerint a gazdasági életben is természettörvények uralkodnak. Ezeknek a működését nem szabad akadályozni, ezért az államnak minden beavatkozástól tartózkodnia kell. A nemzeti gazdaság egyedüli forrása a föld, mint egyedüli értékteremtő, csak ez az ágazat tartozik adót fizetni. A mezőgazdaság érdekében szorgalmazta a jobbágyság eltörlését; az ipar érdekében a céhek eltörlését és az iparszabadságot; a kereskedelem érdekében a kereskedelmi szabadságot.

Klasszikus közgazdaságtan

Angliában kibontakozó ipari kapitalizmus korának terméke. Nemzetek gazdagodásának forrása a termelő és értékalkotó emberi munka (munkaérték-elmélet). Az egyén és a nemzet jólétének növelése érdekében a termelők közötti cserét szorgalmazza, mind belföldön, mind az egyes országok között. Az önérdék követése, a piaci mechanizmus spontaneitása, a mesterséges korlátok és állami beavatkozások felszámolása ésszerű és valamennyi egyén ill. nemzet számára előnyös munkamegosztást eredményezhet. A kölcsönösen előnyös csere az országon belül és kívül a közjó gyarapodását szolgálja.

Marx és a marxizmus

A társadalmi szerveződés gazdasági alapjain a gazdaság dinamikája ellentmondásba kerül a működését biztosító jogi-politikai szférával a termelőerők és a termelési viszonyok közötti ellentmondások miatt. Ebből adódóan

érdekkülönbségek és érdekazonosságok jönnek létre, amelyek érdekcsoportokat szülnék. A különböző tulajdonosi osztályoknak kitüntetett szerepe van, amelyek mind értékrendjükben, mind tudatformáikban különböznek egymástól. Ezek az érdekkonfliktusok osztályellentéteket szítanak. Az ellentétek kezelésének legfőbb eszköze az állam.

Marx gazdaságelméletét A tőke című, háromkötetes könyvében fejtette ki, amelyben a gazdaság elemzésére új módszert vezet be. A gazdaságot és a gazdasági eseményeket a történeti háttér figyelembevételével, fejlődésük folyamatában szemléli. Marx szerint a kapitalista gazdaságot az áruviszony jellemzi. Az áru egyszerre fizikai tárgy szükséglet kielégítésre és pénzre, vagy éppen egy másik árura cserélhető objektum. Az áru tulajdonosa kizárhatja a többi embert az áru hasznosításából a magántulajdon miatt. A kereskedelem során az áruból pénz lesz, a pénzből pedig megint áru. A termelés és a fogyasztás, a szükségletek és a kapacitások összehangolása a piac által történik. Marx elméletében erősen kritizálja a piacot. Ha a termelés piacra történik, akkor a termelőt nem a használati érték előállítására motiválja, hanem az áru könnyű és hasznot hozó értékesítése, a fogyasztó érdeke pedig az, hogy minél olcsóbban juthasson használati értékhez. A termelést tehát a csereérték növelése hajtja.

Neoklasszikus közgazdaságtan

A neoklasszikus közgazdászok nézeteikben elválasztották az érték és az ár fogalmát. Az ár szerepét tették hangsúlyosabbá, illetve összefüggést mutattak ki a hasznosság és a kereslet között. Ezáltal az érték szubjektív kategóriává vált.

A neoklasszikusok figyelme a klasszikusokkal ellentétben a gazdaságot alkotó egyének, valamint vállalatok viselkedésének, a rendelkezésükre álló erőforrások optimális felhasználásának tanulmányozása felé fordult. Elméleteik szerint a gazdaságot a javaknak az egyének között zajló cseréi alkotják. A csereszándékok az általános egyensúlyelméletben egyértelműen meghatározzák a javak árainak arányát; a pénz szerepe a csere technikai lebonyolításán kívül csupán az, hogy az ármérce szerepét töltsse be. Ez lényegében a mikroökonómia tudományának megszületését jelentette.

A neoklasszikus gazdaságtan törekvése az volt, hogy megerősítse a közgazdaságtan tudományos jellegét, a politikától független, a dedukció módszerére épülő, a természettudományokhoz hasonló, „tisztá” tudományágot hozzanak létre. Ennek eredményeképp gazdaságpolitikai elemzések kikerültek a közgazdaságtan keretei közül, míg a tudományos szemléletet erősítette a matematikai eszközök mind gyakoribb használata.

Keynes és a keynesiánusok

A keynesi gazdasági modell a vegyes gazdaságokat helyezi előtérbe. A modell szemben áll a laissez-faire-típusú gazdaság eszméjével. Keynes elmélete szerint makroszinten érvényesülő trendek a döntőek, amelyek fölülírják a mikroszinten meghozott döntéseket. Ahelyett, hogy a gazdasági fejlődést a hosszú távon a várható gazdasági növekedés határozná meg a javak iránt megnyilvánuló aggregált kereslet fontosságát hangsúlyozta, különösen gazdasági visszaesés esetén. Amellett érvelt, hogy a kormánynak lehetősége van arra, hogy a makroszinten megnyilvánuló keresletet ösztönözze, ezáltal küzdjön a munkanélküliség és a defláció ellen.

Neoklasszikus szintézis

A neoklasszikusok a neoklasszikus szintézis modell névre keresztelt modelljükben úgy oldották meg a saját és általuk keynesinek minősített modell ötvözését, hogy a munkakínálati függvényben kicserélték az árszínvonalat várt árszínvonalra. A neoklasszikus szintézis modell integrálni véli a keynes-i modellt az általános egyensúlyelméleti keretbe; mint ahogy a neoklasszikus modell is az általános egyensúlyelmélet egy változata.

Monetarizmus

Az 1970-es évek gazdasági válságai problémákat idéztek elő, amelyek a sikertelen gazdaságpolitikára más elméletekben keresték a válaszokat. Új irányzatok nyertek teret, mint a Friedman nevéhez kapcsolt

LX.

GEORGIKON NAPOK

60th Georgikon Scientific Conference

monetarizmus, amely a keynesi rendszerben a fogyasztás helyett a gazdaság pénzkeresleti függvényét tekintette meghatározó eszköznek.

Új neoklasszikus szintézis

A monetarizmus és a neoklasszikus közgazdaságtan egyesüléséből az 1970-es évek végén létrejött a makroökonómiai elméletéhez az egyéni döntésekre visszavezethető, mikroökonómiai alapokat kereső úgynevezett új klasszikus iskola, majd a keynesi és a neoklasszikus szintézist felélesztő új keynesianizmus.

Az utóbbi 10-15 év az új klasszikus és új keynesi közgazdaságtan látványos összefonódását hozta az új neoklasszikus szintézis címszó alatt.

A makro vizsgálatok alapjául egy koherens, intertemporális általános egyensúlyi modellnek kell szolgálnia. A gazdaságpolitikai elemzés csak ökonometriai vizsgálatokkal tesztelt strukturális modell segítségével történhet. A racionális várakozások elfogadása. A gazdasági fluktuációkat elsődlegesen külső, reálsokkok idézik elő.

Jövő

Többféle álláspontot képviselnek a közgazdászok a közgazdaságtan jövőjét tekintve. Tény, hogy a 2007-2009-es gazdasági világválság megtette a hatását a közgazdaságtan főáramára. Tagadhatatlan, hogy a válságok kitörése után megnövekedett azoknak az írásoknak a száma, melyek kritikus szemmel szemlélték a főáramú közgazdaságtant. Mind többen kezdtek másként gondolkodni.

Vannak, akik abban bíznak, hogy a jövőben a régi tanok fognak megújulni (Janzsó, 2011; Krugman, 2012; Tóth, 2016).

Mások az egyes tanok integrálásával képzelik el a jövő közgazdaságtanát. Ez egyfelől történhet a régi és új (Mueller, 2015), másfelől pedig a főáramú és az alternatív elméletek (Weintraub, 2010; Peck, 2012; Csaba, 2014; Oláh, 2018) fúziójával.

Míg megint mások egy esetleges paradigmaváltásban (Káldor, 1978; Colander et al., 2003, 2010; Csaba, 2008, 2010; Kiss, 2010; Kolozi, 2015; Mellár, 2015; Csath, 2018) látják a közgazdaságtan megújulását.

Az 1. táblázat áttekintő összegzése a fentieknek. A közgazdaságtan fejlődésének történetét 10 szakaszra bontottam és meghatároztam azok egyes releváns attribútumait.

1. táblázat: A közgazdaságtan fejlődésének korszakai

Szakasz	Időszak	Korszakok elnevezései	Jelentős közgazdászok	Definíciók/kulcsszavak
0.	Kr.e. IV. - Kr.u, XVII.	Korai gazdaságtan	Platón, Arisztotelész, Aquinói Szent Tamás, Khaldun	Oikonomia: háztartások gazdaságtana. Erkölc, etika, teológia. Iszlám közgazdaságtan.
I.	XVII-XVIII. század	Merkantilizmus, fiziokratizmus	Colbert, Mun, Quasnay, Turgot	Kereskedelmi politika, nemesfém országba vonzása, kivitel megakadályozása. Természettörvények, mezőgazdaság, föld egyedüli értékteremtő, ipari és kereskedelmi szabadság.
II.	1776-1870	Klasszikus közgazdaságtan	Smith, Ricardo, Say, Malthus, Mill	A „nemzetek gazdagságának” növelése. Az élet mindennapi dolgainak a tudománya, egyedüli legitímációja a

LX.

GEORGIKON NAPOK

60th Georgikon Scientific Conference

				szegénység elleni harc.
III./a	1876	Marx és a marxizmus	Marx	Munkásosztály, osztályharc, „tudományos szocializmus”, tőkefelhalmozás.
III./b	1870-től	Neoklasszikus közgazdaságtan	Jevons, Menger, Walras, Marshall	A szűkös erőforrásokkal való racionális gazdálkodás.
IV.	1936-tól	Keynes és a keynesiánusok	Keynes	Kereseti oldal elmélete, makroökonómia.
V.	1950-1960	Neoklasszikus szintézis	Hansen, Hicks, Samuelson	Az emberek és a társadalom által megválasztott, szűkösen rendelkezésre álló, alternatív módon felhasználható erőforrások alkalmazása annak érdekében, hogy különböző árakat termeljenek, majd elosztása a társadalom különböző tagjai és csoportjai között a folyó vagy a jövőbeli fogyasztás céljára.
VI.	1970-es évek	Monetarizmus	Friedman	Monetáris politika, piacgazdaság liberalizálása.
VII.	1990-2000	Új neoklasszikus szintézis	Lucas, Barro, Mankiw, Taylor	A makro vizsgálatok alapjául egy koherens, intertemporális általános egyensúlyi modellnek kell szolgálnia. A gazdaságpolitikai elemzés csak ökonometriai vizsgálatokkal tesztelt strukturális modell segítségével történhet. A racionális várakozások elfogadása. A gazdasági fluktuációkat elsődlegesen külső, reálsokkok idézik elő.
VIII.	?	?	?	Szűkös erőforrásokkal való helyes gazdálkodás az ember és közösségei szolgálatában, amihez szükség van arra is, hogy figyelembe vegyünk legalább az eljövendő hét generáció testi és egyben lelki szükségleteit.

Forrás: saját szerkesztés

Összefoglalás

A közgazdaságtan fejlődése – a korai gazdaságtantól napjainkig– jól nyomon követhető, bár az 1970-es évektől nehezebb dolga van a kutatóknak. Ezt a fejlődési irányvonalat követve és tanulmányozva 10 korszakra sikerült bontanom a közgazdaságtan történetét. Az egyes korszakokat és azok legfontosabb attribútumait egy táblázat segítségével foglaltam össze.

A táblázat egyes korszakaira tekintve, úgy gondolom, hogy kétséget kizáróan a közgazdaságtudomány főáramú irányvonalát láthatjuk kirajzolódni. Itt utalok vissza a tanulmány első bekezdésére, miszerint a közgazdaságtudomány fejlődésén végighaladva megállapíthatjuk, hogy a történetét különféle szellemi áramlatok,

LX.

GEORGIKON NAPOK

60th Georgikon Scientific Conference

irányzatok együttélése jellemezte és jellemzi, kiváltképpen az utóbbi évtizedekben. Fejlődése során minden korszakának megvolt a maga uralkodó irányzata, ami háttérbe szorította az egyes alternatív irányzatokat. Ez a megállapítás jellemző napjainkban is. Tehát nem véletlenül maradtak ki az alternatív közgazdasági irányzatok egyes csoportjai ebből a táblázatomból sem, hiszen ez idáig mindvégig csak a főáramú közgazdaságtan” partvonalán” maradtak és nem tudtak olyan jelentős mértékű kutatói bázisra és támogatásra szert tenni, hogy ezen változtatni tudjanak.

A jövő miként alakulásáról elképzelések vannak, de, hogy azokból mi fog megvalósulni vagy bekövetkezni, azt még rejtély övezi. Egy biztos, a közgazdaságtudomány fejlődik és változik, főárama mindig is volt, mindig is lesz.

A tanulmány a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal NKFI Alapjából valósult meg (K 120044).

Felhasznált irodalom

Bekker Zsuzsa (2000): Alapművek, alapirányzatok. Gazdaságelméleti olvasmányok sorozat, Aula Kiadó, Budapest, p. 26.

Boulakia, Jean D. (1971): Ibn Khaldún: A Fourteenth-Century Economist. The Journal of Political Economy, vol. 79, issue 5, pp. 1105–1118.

Colander, David – Holt, Ric – Rosser, Barkley (2003): The Changing Face of Mainstream Economics. Middlebury College Economics Discussion Paper No. 03-27, Letöltés:<http://community.middlebury.edu/~colander/articles/Changing%20Face%20of%20Mainstream%20Economics.pdf>. Letöltés ideje: 2018.06.03.

Colander, David (2010): The Economics Profession, the Financial Crisis, and Method. Middlebury College Economics Discussion Paper, October 2010, pp. 10–38.

Csaba László (2008): Módszertan és relevancia a közgazdaságtanban. Közgazdasági Szemle, LV. évf., 2008. április, pp. 285–307.

Csaba László (2010): A közgazdaságtan útkeresése. Jogtudományi Közlöny, 65. évf., 11. sz., pp. 521–539.

Csaba László (2014): Európai közgazdaságtan. Akadémiai Kiadó

Csath Magdolna (2018): A közgazdaságtan megreformálása. Magyar idők, Vélemény, 2018. január 22. Letöltés: <https://magyaridok.hu/velemeney/a-kozgzdasagtan-megreformalasa-2701237/> Letöltés ideje: 2018.05.28.

Deane, Phyllis (1984): A közgazdasági gondolatok fejlődése, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Janzsó Páter (2011): Egy modern karaktertisztítás. Jonathan B. Wight: Saving Adam Smith Prentic-Hall, 2002. Fordulat 16. sz. (2011 tél), pp. 146–153.

Káldor Miklós (1978): Az egyensúlyi közgazdaságtan alkalmatlansága. In: Uő (vál.): Gazdaságelmélet – Gazdaságpolitika. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1989.

Khaldun, Ibn (1995): Bevezetés a történelembe. Al-Muqaddima. Osiris Kiadó, Budapest

Kiss Áron (2010): Élet és (közgazdaság) tudomány. A makroökonómia állapota a közgazdaságtan módszereiről való újabb gondolkodás fényében. Fordulat 9. sz. (2010. nyár), pp. 20–45.

Kolozsi Pál Péter (2015): Útkeresés és megújulás a közgazdasági gondolkodásban. Polgári Szemle, 2015. június, 11. évfolyam, 1-3. szám.

- Krugman, Paul (2012b): Elég legyen a válságból! Akadémiai Kiadó, Budapest
- Mellár Tamás (2015): Új paradigma felé? című előadása alapján. Megújul-e a közgazdasági szemlélet? Szerk.: Szekeres Tamás, szegedma.hu, 2015. március 1. Letöltés: <http://szegedma.hu/hir/szeged/2015/03/mellar-tamas-szegeden-megujul-e-a-kozgazdasagi-szemlelet.html> Letöltés ideje: 2016.12.19.
- Mueller, John D. (2015): A közgazdaságtan megváltása. A hiányzó elem újrafelfedezése. Mathias Corvinus Collegium/Tihanyi Alapítvány, Budapest
- Oláh Dániel (2018): Közgazdászok szegezték ki teteleiket az egyetemen: elkezdődött a közgazdaságtan reformációja. makronom.mandiner, 2018.01.07. Letöltés: http://makronom.mandiner.hu/cikk/20180107_kozgazdaszok_szegeztek_ki_teteleiket_az_egyetemen_elkezdodott_a_kozgazdasagtan_uj_reformacioja Letöltés ideje: 2018.05.28.
- Oweiss, Ibrahim M. – Atiyeh, George N. (1988): Arab Civilization. Challenges and Responses: Studies in Honor of Dr. Constantine Zurayk. State University of New York Press
- Peck, Jamie (2012): Economic geography: Island life. Dialogues in Human Geography, 2 (2), July 10., pp. 113–133.
- Polányi Károly (1976): Az archaikus társadalom és a gazdasági szemlélet. Gondolat, p. 152.
- Samuelson, Paul A. – Nordhaus, William D. (1987): Közgazdaságtan. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
- Sárkány Péter (2012): A közgazdaságtan története. Letöltés: https://issuu.com/mutf/docs/k_zgazdas_gtan_t_rt_nete_2012_02 Letöltés ideje: 2018.03.20.
- Smith, Adam (1776): A nemzetek gazdagsága. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest, 1992
- Tóth Gergely (2016): Gazdasággép. A Fenntartható fejlődés közgazdaságtanának kettős története. Humánökonómia I. L'Harmattan Kiadó, Követ Egyesület, Budapest
- Weintraub, Eliot R. (2010): Közgazdasági tudományháborúk. Fordulat, 9. sz., 2010 nyár, pp. 132–153.